

Ричард Гвин
БОЈАТА НА ПЕСОТ ШТО БЕГА

Културна установа

Б Л Е С О К

ЕДИЦИЈА

с.р.

СОВРЕМЕН

Р О М А Н

своерачно

Copyright за македонското издание: © Културна установа Блесок, 2013.
Сите права се задржани.

Ниеден дел од оваа публикација не смее да биде репродуциран на кој било начин без претходна писмена согласност на издавачот.

Наслов на оригиналот:
Richard Gwyn, "The Colour of a Dog Running Away"

Со поддршка на

Култура

Овој проект е финансиран со поддршка на Европската комисија. Оваа публикација ги одразува единствено мислењата на авторот/авторката, а Комисијата нема да се смета за одговорна за каква било употреба на информациите кои се содржани во неа.

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје
821.111-31

ГВИН, Ричард

Бојата на песот што бега / Ричард Гвин ; превод од англиски: Румена Бужаровска. - Скопје : Блесок, 2013. - 376 стр. ; 21 см. - (Едиција с. р. : современ роман / своерачно ; кн. 33)

Превод на делото: The Colour of a Dog Running Away / Richard Gwyn –
Белешка за авторот: стр. 371.

ISBN 978-9989-59-540-0

I. Gwyn, Richard, види Гвин, Ричард

COBISS.MK-ID 94216202

Ричард Гвин

БОЈАТА НА ПЕСОТ ШТО БЕГА

Превод од англиски:

Румена Бужаровска

Културна установа

Б Л Е С О К

2013

Содржина

Пролог	7
Прв дел	
1. Разгледница	17
2. Жена во ноќта	33
3. Je suis le plus beau du monde	45
4. Во Барселонета	59
5. Фрик шоу	75
6. Како детективска приказна	95
7. Човекот во зелениот костум	109
8. Се движиме по покривите	121
9. Инцидент во Сиџес	139
10. Да умираш со отворени очи	149
Втор дел	
11. Градот сеништен среде врелото лето	171
12. Дуалистички одметници и спуштањето на орелот	183
13. Совршениот нишан на Понеф	197
14. Катаскопос	215
15. Пасијанс	237
16. Соочување со „минатото“	249
Трет дел	
17. Уметноста на паѓањето	269
18. Голтачот на пламен	293
19. Средба со ангел	305
20. La casa del conejo	321
21. Како работи смртта	335
22. Уметноста на искачувањето	353
Белешка за авторот	371

ПРОЛОГ

Сонцето штотуку зајде зад западната рамница. Соев гледајќи го од една карпа отаде замокот, и го мирисав чадот од мојот оџак, а потоа се вратив внатре и го наложив огнот со уште маслинови дрвца. Песот ми спие стутулен во сенките покрај стапалата.

Минатата зима инвестирав во лаптоп компјутер и оваа убава маса од дабово дрво. Луксуз, но се исплатеше.

Ваквите мали нешта прават голема разлика.

Годишните времиња си поминаа, полека. Пролетта беше поројна, летото суво и жешко. Мојот бадем првпат целосно роди. Сега е октомври и есенските дождови штотуку почнаа.

И ветрот.

Овој ветар, овој планински ветар, се мушнува во се-

кое коше како развртен враг, се меша во секоја перцепција, во секоја банална постапка, сосема завладувајќи со нив. Одеднаш стануваш свесен само за мигновеното и халуцинаторно влијание на она што се наоѓа пред тебе: нечујниот привид на песот што нетрпеливо чека крај вратата; мртва овца што лежи до брест покрај патот. Ветрот цица сè од тебе и те остава исцрпен и сотрен. Се случувало луѓето да извршат убиство поради планинскиот ветар, или, пак, полека да полудат со смената на годишните времиња.

Замокот стои на врвот на едно брдо, гол и изолиран бедем во пејзаж од пошумени брда. Ништо не го одвратило архитектот од принципот на правата линија. Во далечината, доколку светлината е пригодна, се гледаат шилестите врвови на високите планини, гранитно-сиви во лето, снежни од ноември до јуни. Има три ката, поврзани со спирално скалиште од камен. Најгорното скалиште го поврзува третиот кат со зарамнетата кула на покривот. Ретко скршнувам од приземјето, зашто ми нуди сè што ми е потребно: огниште, прозорец, место каде што можам да пишувам, готвам и спијам.

Во поголемиот дел од годината ова е студено место за живеење, но студот не ми пречи. Се завивам за да се стоплам. Понекогаш седам на ова столче и гледам низ прозорецот кон долината и кон белиот пат што кривулесто се истанчува меѓу пошумените падини. Во сидините на горните катови на дворецот има процепи низ кои во минатото стражарите можеби фрлале стрели кон непријателите. Сепак, се сомневам дека некој некогаш се обидел да го освои овој замок. Тука нема што

да се брани, и никогаш не ни имало. Го изградиле, ми рекоа, во тринаесеттиот век, со единствена цел тука да се затвори последниот преживеан наследник од една несакана лоза. Овде бил притворен, на третиот кат. Затоа има две соби на третиот кат: една за затвореникот, друга за стражарот.

Под замокот земјата се спушта низ долини и теснеци и стрмни карпи до висорамнината која се наоѓа повеќе од илјада метри подолу. Тука се рамниците кои се простираат на запад отаде најблиското гратче, и на југ кон градот. Пејзажот на кој имал поглед затвореникот најверојатно не се сменил многу од дните кога бил таму затворен сам, со стражарот за да му прави друштво. Јас сум сега стражарот, но немам кого да чувам, исто како што немам што да штитам од непријатели.

Работа ми е да се грижам за поседот, а имам и парче земја каде што одгледувам зеленчуци. Никој не доаѓа тука освен сопственикот, кој тврди дека е барон и дека живее во градот, а неговите посети се ретки. Никогаш не се задржува многу. Малку шета по поседот, или се качува на врвот од замокот за да го провери громобранот, и ми дава пари.

Понекогаш не го гледам баронот цел месец и повеќе, и тогаш треба да одам до неговата канцеларија во градот, на сто километри одовде. Тргувам рано бидејќи ми треба цело утро за да стигнам пеш до најблиското гратче и неговата железничка станица. Патувањето со воз трае околу час и половина. Во градот ги подигнувам парите од неговата секретарка во кафеав коверт на кој не пишува ништо. Ова не е поради тоа што баронот не

знае како се викам: едноставно ова е договор што сме го постигнале, како и кој било друг.

Преку ден со часови шетам во околната букова шума со Филос, жолтеникав овчарски пес. Тука Филос ми е единствениот придружник. Стануваме рано и бараме печурки, а потоа се шетаме за разонода. Во моментот патчињата се калливи и шлапки поради есенските дождови. Навечер не излегувам и подготвувам просто јадење: грав, компир, леб. Потоа, седејќи покрај огнот, си ја пишувам приказната. Минатиот октомври си дадов една година за ова. Еден циклус годишни времиња. Се обидувам да се сетам на приказната така како што се случи, наместо така како што сакав да се случи, или дури и онака како што се имав убедено дека навистина се случила. Но никогаш не можам да бидам сосема сигурен. Приказната е секогаш онаа верзија што се прикажува во одреден момент. И секогаш е подложна на промени, зашто нашите животи се составени од безброј такви мигови што почнуваат од минато на кое се сеќаваме како низ магла, минуваат низ низа настани, и на крај стигнуваат до некој еднакво недефиниран завршеток. Но тоа е сè што имаме, овие мигови. Од нив е исткаено сеќавањето. Постојано ги повторуваме, внесуваме исправки и промени, сè додека не стигнеме до верзијата што ни одговара, и тогаш си ја викаме наша приказна. Дури и тогаш приказната не е вистински наша, зашто се однесува на луѓето кои порано сме биле, или сме мислеле дека сме; или, најчесто, луѓето кои сме се стремеле да станеме.

Благодарен сум за малите задачи што треба да ги извршувам, дневната рутина што треба да ја исполнам. На пример, да ги проверам метеоролошките инструменти кои стојат во една плосната, бела кошница за пчели зад замокот. Баронот не ми објасни зошто му е потребно да го извршам ова задолжение, а јас никогаш го немав прашано. Сум помислил да го прашам, но сум се премислил. Претпоставувам дека ова или укажува на аспект од неговиот карактер кој обрнува внимание на ситни детали, или, пак, дека го бара ова од мене само за да ја оправда домарската плата што ми ја дава.

Утрово, кога ја затворав вратата од метеоролошката станица, забележав голем зајак како брсти во ливадата, на дваесет метри оддалеченост. Филос и зајакот се видоа еден со друг во исто време. Човекот, песот и зајакот како да беа смрзнати во еден миг, а потоа Филос летна како стрела, прескокнувајќи ги насадите со капини со големи скокови, и зајакот ја спрашти. Беше мажјак; со задните нозе силно ја маваше тревата, и поради дебелилото зимско крзно изгледаше огромен. Опавчето полудено му се мавташе горе-долу, сè додека не се нурна во густите есенски џбунови. Филос продолжи да го брка, бојата на песот што бега.

Во тукашниот јазик овој идиом се однесува на нешто што изгледа недефинирано, нејасно или матно, нешто што можеби наликува на реалност во бегство. Се чини дека некако прилега,. И на епизодата со Филос, и на приказнава што ја пишувам.

Сакав да пишувам за настаните што се случија едно лето за време на последната декада на дваесеттиот век, кои

сега се чинат како сцени од филм што веќе завршил, но чишто слики постојано се враќаат и не ти даваат мир. Кога излегуваш од кино, стоиш во фоајето со сите други луѓе што излегуваат, и се чувствуваш трогнат од чувството на тага или болка поради животот што не си го живеел, патот што не си го одбрал. Нешто те соочило со твојата смртност, можеби инцидент во филмот, или пак изговорена фраза; или уште поопшто, упорното чувство на копнеж поттикнато од одреден лик. Вака може да почне која било приказна: нејасна носталгија кон нешто далечно, но сепак интимно познато, кое за миг ти се појавува пред очи, и исчезнува.

La Torre de Vilaferran

ПРВ ДЕЛ

Никогаш не знаеме што сакаме, затоа што, поради тоа што живееме само еден живот, ниту можеме да го споредиме со нашите претходни животи, ниту да го усовршиме во нашите идни.

Милан Кундера

1. РАЗГЛЕДНИЦА

Враќајќи се пешки дома една вечер во мај, бев сведок на грабеж, и не сторив ништо во врска со тоа. Можев да проценам што ќе се случи. Бев во готскиот дел од градот, веднаш до Рамблас. Долж улицата беа наредени китнести фенери, потсетници на некое повеличествено доба, и тесни улички водеа кон лавиринти недопрени од дневната светлина. Како што поминував покрај влезот во една од таквите улички, забележав дека едно бледо младо момче стои таму и со змиски очи го набљудува сообраќајот од луѓе. Го забавив одот.

Минав неполни десет чекори пред да слушнам женски глас како извикува еден збор на пискав англиски. Човекот беше скокнал и се обидуваше насилно да ѝ ја истргне чантата на една жена со пепелаво-руса коса и тен изгорен од сонцето, облечена во кратко розово

фустанче. Прерамката на чантата се беше замотала околу рамото на жената. Крадецот продолжи да тегне, жената се сопна, и како што паѓаше врз патот, чантата ѝ се лизна од рамото. Крадецот со трчање ја премина улицата и влезе во тесното сокаче, цврсто држејќи го пленот припиен до градите.

Сево ова се случи во еден миг. Не можев да мрднам.

Жената неколку секунди остана да лежи во сливникот, а розовото фустанче ѝ беше кренато околу колковите. Лежејќи така, напалу на тротоарот, напалу на патот, изгледаше тажно и ранливо. Беше крупна и нозете ѝ беа црвени. Несмасно се исправи и викна, „Фатете го ѓубрето!“

Гледаше право во мене.

За среќа, тука се најде еден совесен граѓанин кој беше блиску до сокачето. Беше младичок, облечен во тенко сино сако. Се заврте и почна да трча по крадецот. Исчезна во темнината за да се врати по неколку секунди со рацете раширени во знак на беспомошност. Накратко се обиде да ѝ искаже зборови на сочувство на жената, која ништо не го разбра, а потоа ги крена рамениците и си отиде.

Жената со неколку лути потези на раката си го подзачисти фустанот. Изгледаше како да ќе заплаче. Сè уште се немав мрднато. Неколкумина други кои застанаа за време на грабежот со надеж дека ќе добијат доза возбуда тргнаа да си одат. Си мислев, меѓу другото, што можело да има во чантата.

„Можеше да го фатиш. Ѓубре!“ Првиот слог од тој збор го исфрли како да се дави на коска.

Очигледно беше дека мене ми се обраќа, но не бев

спремен да го кренам погледот и да се соочам со неа, да одговорам на ова обвинување. Најверојатно беше во право. Да можев да се помрднам, јас ќе бев човекот во најдобра положба да го фати крадецот. Бев поголем од него. Можев да го соборам кога се стрча кон сокачето. Всушност, можев и да го сопнам, да го кренам во вис, а потоа лежерно да му се приближам и со чизмата да го прикештам за вратот, да го плукам и навредувам во уво, да го мавам со клоци и тупаници. Можев да го здробам и понижам, да излезам херој, да бидам благословен со благодарноста на премногу исончаната туристка, со аплаузот на минувачите. Розовата жена ќе ме поканеше на вечера во нејзиниот хотел, ќе ми ги довереше мизерните детали за несреќниот брак, за работата што не ја исполнува, за одлуката да отпатува некаде сама, за нејзиниот моментално успешен мал бизнис во југозападниот дел на Англија, за нејзините патувања во местото што го нарекуваше „Континентот“. Како што ќе минуваше вечерта, ќе се појавеше можност за некаков пијан секс, или пак, што е пострашно, истото ќе станеше реалност. Животниот спокој ќе ми се срушеше. За што? За неколку чекови „Американ Експрес“, за пасош, карта, хотелски клуч, четка за пудра, кармин. Лосион за сончање со преоптимистички фактор. А впрочем, на наркоманот парите му требаа повеќе отколку на неа. Само требаше во очи да му погледнеш.

Зјапав во жената пред мене, и со олеснување сфатив дека не можам да осетам ни трошка сочувство. Нозете ми оживеаја и си продолжив по патот. Не се завртев. Продолжив по Карер Феран, покрај Градскиот совет и неговите китнести саксии и атмосфера на запустена

колонијална величественост. Преку калдрмата, до осамениот полицаец и купчето просјаци. Преку Виа Лаиетана и бучниот сообраќај.

Одбрав еден познат бар до плоштадот Санта Катерина, седнав на шанкот, до еспресо машината. Нарачав пиво и ракија; го мавнав пивото, полека ја цуцав ракијата. Едно макро се расправаше со една од неговите девојки повнатре во барот. Си заминаа брзо откако јас влегов. Тивко беше. Бев потресен од искуството на Феран. А такви работи гледав речиси секојдневно. Зошто овој пат влијаеше така на мене? Затоа што жената ме погледна и ми прозборе, на англиски. „Ѓубре“, рече, трипати. Последниот пат дефинитивно беше за мене. Ни со прст не мрднав да помогнам.

Му раскажав на шанкерот, Енрике, за грабежот. Ја воздигнав сопствената пасивност и ја преувеличив грдотијата на жртвата. Нималку воодушевен, Енрике се насмеа и, за да ми врати, ми раскажа за едно бодење со нож што се случило во барот претходниот месец. Веќе двапати ја бев чул приказната, и не слушав. Ја мавнав ракијата и си заминав.

Станот ми беше на плоштадот Санта Катерина. Беше мансарда, на последниот кат, по осум ката стрмни скали. Местото беше мало и во зима имаше провев. Најубавото нешто беше верандата на покривот. Седнат на верандата бев малку повисоко од околните покриви. Можев да си седам и да ги гледам светлата на Тибидабо, луна парк од зраци во ноќното небо. Или можев да го гледам нечистиот стаклен покрив на стариот пазар Санта Катерина, спружен под мене како празна желез-

ничка станица. Но најмногу сакав да си лежам на висечката лежалка и да ги гледам ѕвездите додека ги слушав звуците на градот одоздола.

Кога ја отворив вратата од станот, на подот во ходникот најдов разгледница. Беше репродукција на слика од Жуан Миро. Ја свртев од другата страна. Читко напишано, со зелено мастило, стоеше нешто налик на датум и време: 20 мај – 11.00. Немаше објаснување, ниту пак укажување на тоа од кого е разгледницата. Испечатениот текст ми објасни дека репродукцијата се вика *Dona en la Nit* на каталонски, или *Жена во ноќта*. Сликата се наоѓа во Фондацијата на Миро. Следниот ден беше 20 мај.

Поштата никогаш не ми стигнуваше на врата. Пристигнуваше во сандачето до главната порта и од таму требаше да ја подигнам. Кој и да го ставил ова под вратата некако влегол во зградата или, пак, можеби живее таму. Откако брзо ги елиминирав сите станари како можни автори, решив да го посетам Ману, мојот андалузиски сосед, да видам дали ќе може да ми помогне. Ману живееше на третиот кат со жена му и нивната ќерка тинејџерка. Чуваше зајаци на покривот, веднаш зад мојата кујна. Навечер седеше на покривот до куќарката со зајаци и пиеше бело вино од Кордоба. Понекогаш му се придружував. Нашето пријателство се манифестираше во ваквиот воздржан вечерен ритуал. Ни беше пријатно еден со друг. Од нашата гледна точка на покривот, лаконски го коментиравме соседството и настаните од светот. Кога беше осамен, Ману ќе ми тропнеше на врата, или ќе ми чукнеше на прозорецот од

кујната (кој гледаше на заедничкиот покрив со кафезите од зајаците, маса и неколку столови) и ќе ме поканеше на чашка или две. Работеше како магационер на приста-ништето. Ману дојде на врата, јадејќи. Се поздравивме.

„Ој, Ману, да не сум имал гостин вечерва?“

Си ја избриша устата со нечиста салфетка.

„Сојо, од кај да знам?“

„Бев излезен. Некој ми пикнал разгледница под врата“.

„Не слушнав ништо. Чекај“.

Им викна на жена му и ќерката. И двете одговорија одречно.

Ману носеше бел елек и имаше заоблен стомак. Мирисаше на вино.

„Влези. Напиј се нешто. Касни нешто“.

„Фала, не“.

„Како сакаш. Еј, не се секирај“.

„Што?“

„Може ќе се вратат“.

„Кој?“

„Кој и да дошол. Гостите“.

„Можеби“.

„Изгледаш растроено“.

„Не разбирам. Тоа што не можам да го разберам ме растројува“.

Ману очигледно се замисли.

„Знаеш мене што ме растројува? Зајаците. Зајаците треба да се дупат. Оние зајаци ич не се дупат“.

Ова немаше врска со вистината. Зајаците на Ману блудничеа и се размножуваа со застрашувачко темпо.

„Можеби твоите зајачиња се обземени со повисоки

мисли. Животот на светиот дух. Фудбалскиот клуб Барселона. Локалните избори. Или имаат поинаква сексуална ориентација“.

„Мислиш не сум помислил на тоа?“

„Се разбира. Се гледаме утре“.

„До утре“.

Се вратив горе и повторно ја погледнав разгледницата, не можејќи да сфатам од каде да почнам. Непотпишана белешка без порака, само упатство, или покана, или двете.

Излегов на терасата на покривот со разгледницата в рака и испушив цигара. Под голите стапала ја чувствував топлината што тлееше во црвените плочки. Светилки гореа низ целиот град. Топол ветрец дувна од морето и со себе го донесе мирисот на солта и на летото што идеше. Стоев таму долго време, потпрен на оградата, слушајќи како се будат ноќните звуци: таксија, кучиња, еден пар како се дерат еден на друг низ отворените ролетни од спротива. Решив да се истуширам и да си легнам порано.

Во пет часот следното утро ме разбудија камионите што се истоваруваа на пазарот. Ова се случуваше често, и ми одговараше: ми се допаѓаше да станувам рано. Спалната беше споена со балконот, па спиев со прозорецот ширум отворен. Врз калдрмата долу, свежите овошја и зеленчуци ги речеа во стрмни купови од кутии, заедно со цвеќиња и саксии што се продаваа на пазарот. Воздухот убаво мирисаше наутро во мај.

Имав триесет и три години. Повремено страдав од болки во црниот дроб и од неодреден копнеж по семеен живот, по сигурна плата, по деца што ќе ме пречекаат кога се враќам дома. Копнежот често доаѓаше со болката. Три години претходно, по интензивен период на пиене проследен со одмазднички болки во црниот дроб, отидов на акупунктура во Марагал, населба во северниот дел од градот. Акупунктуристката беше млада жена што се викаше Фина Мендес. Таа занесено си ја вршеше должноста додека јас со мазохистичка насмевка на лицето трпев повеќекратни бодежи. Болките во црниот дроб ми се смирија и почнав да се гледам со Фина надвор од нашите професионални обврски. Држеше макробиотичка диета и пушеше Винстон цигари. Ме поттикнуваше да јадам големи количества интегрален ориз и свежи зеленчуци. Имаше катран-црна коса, живи сини очи, и возеше спортски Фолксваген Голф со ризична брзина. Имаше завршено биохемија на Автономниот универзитет во Барселона, уживаше гласно да слуша рок музика, и веруваше во неизбежната инвазија на вонземјаните. Станавме љубовници и се вселив во нејзиниот стан.

Повеќето викенди не работевме, и одевме на опасни излети на Пиринеите. Со себе земавме само две ќебиња, многу овошје, бадеми и лешници, лонче за чај. Откако ќе се паркиравме на необележано земјено патче, ќе се качевме на место со добар видик и ќе запалев оган за да сварам чај. Фина седеше и со поглед шараше низ небото, барајќи вселенски бродови. Ова можеше да го прави со часови, без да изгуби верба. Понекогаш ќе легнеш на грб и ќе ја ставаше главата врз мојот сто-

мак. И јас го гледав небото, чудејќи се на бескрајот на соѕвездијата.

„Види“, рече една ноќ, откако лежевме таму цел час и половина, „еве еден“.

„Тоа е авион“, реков, без вистински да погледнам. „Најверојатно ќе слета во Жирона“.

„Авионите не светкаат така. Различна е бојата на светлото. Различно светка. А инаку ова не се движи“.

Светлото за кое стануваше збор беше сребреникаво-сино, и невозможно беше да се одреди колку високо лета бродот. Или стоеше во место, или се движеше многу бавно.

„Лебди“, рече Фина.

Немав претстава што може да биде синото светло, но никогаш немаше да се согласам дека е НЛО. Посегнав по една од цигарите на Фина, ја запалив и се загледав во малечкото сино светло. Таму горе во планините небото сигурно беше поблизу, и големата небесна завеса се чинеше побогата од обично. Милиони ѕвезди експлодираа низ процепи од темнина.

„Зошто овде, Фина? Зошто мислиш дека баш овде би дошле?“

„Најголемиот процент на забележување на НЛО-и во светот е на Пиринеите. Посебно триаголникот меѓу Монсерат, полуостровот Кап де Креус и Андора. Тука има знаци на некаква космичка способност за комуникација. Големиот број камени кругови во реонот. Битните религиозни центри во средниот век. Овие работи укажуваат на посебни енергетски нивоа“.

Понекогаш звучеше како њу-ејџ туристички водич.

„Ама што прават?“